

5. Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография / Н. И. Костомаров. – К.: Изд-во при КГУ, 1989. – 736 с.
6. Максютя М. С. Вступ до філософії / М. С. Максютя. – К.: «Урожай», 2001. – 704 с.
7. Ольжич О. Українська історична свідомість // Ольжич О. Незнаному Воякові: Заповідане живим. – К.: Фондація ім. О. О. Ольжича, 1994. – С.242–256.
8. Пироженко Л. Українська історіографія і фольклор // Шлях освіти. – 1997. – №4 (6). – С.45–49.
9. Сковорода Г. Байки Харківські // Г. Сковорода. Твори. – У 2-х т. – Т.1. – К.: «Обереги», 1994. – С.101–130.
10. Сковорода Г. Розмова, названа алфавіт, або буквар миру // Г. Сковорода. Твори. – Т.1. – С.413–463.
11. Сковорода Г. Убогий Жайворонок // Г. Сковорода. Твори. – Т.2. – С.124–139.
12. Стус Василь. Вибране / В. Стус. – Харків: Фоліо, 2017. – 540 с.
13. Табачковський В. Людина. – Екзистенція. – Історія / В. Табачковський. – К., 1996. – 79 с.
14. Удод О. Історія в дзеркалі аксіології / О. Удод. – К.: «Генеца», 2000. – 292 с.
15. Франко І. По за межами можливого // Націоналізм: Антологія. 3-тє вид. / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: «Простір», «Смолооскп», 2010. – С.434–446.
16. Юркевич П. З науки про людський дух // П. Юркевич. Вибране. – К.: «Абрис», 1993. – С.115–221.

References

1. Grushevs'kyj M. S. Velykyj obov'jazok // Grushevs'kyj M. S. Povorotu ne bude! Social'no-politychni praci 1917–1918 rr. – Harkiv: Vydavec' Savchuk O. O., 2015. – S.153–155.
2. Dmitrieva M. S. Istoricheskoe soznanie: struktura i funkcii (metodologicheskij aspekt) // Rozvytok istorychnogo myslennja jak zasib formuvannja osobystosti, i'i' intelektu i tvorchyh zdbnostej. – Odesa: «Astroprint», 1999. – S.4–10.
3. Kostomarov M. I. Kremucyj Kord // Kostomarov M. I. Tvory: v 2-h t. – Т.1. – К.: «Dnipro», 1967. – S.291–332.
4. Kostomarov M. I. Slovo o Skovorode // Kostomarov M. I. Tvory. – Т.2. – S.412–415.
5. Kostomarov N. I. Istoricheskie proizvedenija. Avtobiografija / N. I. Kostomarov. – К.: Izd-vo pri KGU, 1989. – 736 s.
6. Maksjuta M. Je. Vstup do filosofii' / M. Je. Maksjuta. – К.: «Urozhaj», 2001. – 704 s.
7. Ol'zhych O. Ukrai'ns'ka istorychna svidomist' // Ol'zhych O. Neznanomu Vojakovi: Zapovidane zhyvym. – К.: Fundacija im. O. O. Ol'zhycha, 1994. – S.242–256.
8. Pyrozhenko L. Ukrai'ns'ka istoriografija i fol'klor // Shljah osvity. – 1997. – №4 (6). – S.45–49.
9. Skovoroda G. Bajky Harkivs'ki // G. Skovoroda. Tvory. – У 2-х т. – Т.1. – К.: «Обереги», 1994. – С.101–130.
10. Skovoroda G. Rozmova, nazvana alfavit, abo bukvar myru // G. Skovoroda. Tvory. – Т.1. – С.413–463.
11. Skovoroda G. Ubogij Zhajvoronok // G. Skovoroda. Tvory. – Т.2. – S.124–139.
12. Stus Vasyly'. Vybrane / V. Stus. – Harkiv: Folio, 2017. – 540 s.
13. Tabachkovs'kyj V. Ljudyna. – Ekzystencija. – Istorija / V. Tabachkovs'kyj. – К., 1996. – 79 s.
14. Udod O. Istorija v dzerkali aksiologii' / O. Udod. – К.: «Geneza», 2000. – 292 s.
15. Franko I. Poza mezhamy mozhlyvogo // Nacionalizm: Antologija. 3-tje vyd. / Uporjad. O. Procenko, V. Lisovyj. – К.: «Prostir», «Smoloskyp», 2010. – S.434–446.
16. Jurkevych P. Z nauky pro ljuds'kyj duh // P. Jurkevych. Vybrane. – К.: «Abrys», 1993. – S.115–221.

Maksjuta M. Ye., Doctor of Philosophy, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), alinylja@ukr.net

Kolomiets A. I., lecturer, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Kyiv), alinylja@ukr.net

Nationally gathering potential of moral and ethical synthesis of historical consciousness

The processes of deepening of national consciousness as a content basis for the formation of a national idea demonstrate the level of development of social consciousness, including the growth of the role of historical-philosophical

and historical knowledge, thinking and consciousness. At the same time, it is extremely important to consider that the reflection of time as an important aspect of socio-cultural processes demonstrates a significant difference between historical consciousness as a factor of national unification as a determining factor in the last moral and ethical values, which is emphasized in the article. In particular, it is argued that the historiosophical ideas of Gregory Skovoroda, the Cyril-Methodius, the experience of rethinking historical consciousness under totalitarianism, represented by examples of artistic creativity, show that only as a homogeneous integral in the measure of moral values a synthesized historical consciousness realizes its nationally solidarity orientation: in quality the necessary factor of fortification to the future is established morally rooted historical memory and self-consciousness as an excuse for passionate impulses l dynto its future human dream of desired future, demonstrating therefore zakriplenist unity of human existence and society. The article also actualises the tasks of further searches and deepening of the content of existential measures of historical consciousness as a core of activation of nationally aggregating processes. After all, in the morally developed atmosphere of the life of the person of «internal freedom», organically corresponding national uniting tendencies are rooted in the values of the morally and ethically represented historical identity as first and foremost by the manifestation of the position of a free man on the path from the spiritually mastered past through the humanistly intrusive creativity of our time to our future.

Keywords: *Nationally gathering potential, moral and ethical synthesis, historical consciousness.*

* * *

УДК 1.164

Одобрінський Ю. В.,

кандидат мистецтвознавства, професор кафедри дизайну, Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв» (Україна, Миколаїв), gileya.org.ua@gmail.com

МЕТАМОДЕРНІЗМ І СКУЛЬПТУРА: СВІТОВИЙ І УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Здійснюється окреслення окремих тенденцій розвитку скульптури в Україні і світі в епоху метамодерну. З'ясовані загальні відмінності у культурному фоні модерну, постмодерну і метамодерну для скульптури. Виявлені витоки терміну «метамодерн», який отримав широке розповсюдження на Заході із початку 2010-х років. Встановлені принципи відмінності у найбільш типових рисах і цінностях мистецтва пост- і метамодерну. Проаналізовані характерні риси і вказані найбільш видатні представники скульптури метамодерну закордоном і в Україні.

Ключові слова: *метамодерн, метамодернізм, постмодерн, скульптура, мистецтво, культура, коливання, тенденції, тренди, свідомість, цінності.*

Епоха метамодерну (метамодернізму), що поступово приходить на зміну постмодерну, стала новим явищем для вчених-мистецтвознавців усього світу. Можна навіть висловити припущення, що метамодерн виявився своєрідним викликом для дослідників мистецтва, оскільки кілька останніх десятиліть науковий дискурс сучасної культури знаходився насамперед у рамках парадигми постмодерну.

У повній мірі вищевикладене стосується і такого визначального й самобутнього виду мистецтва як скульптура. Метамодерний образ у скульптурі може бути фантомом, примарою, ілюзією, яка існує лише в уяві, може бути оманним, помилковим сприйняттям дійсності й міражем. Разом із тим, за наявних умов скульптурний образ може й у переважній більшості випадків є цілком реальним, існуючим в об'єктивній дійсності. Художник звертається до глядача й передає йому мовою мистецтва свій образ через тривимірну скульптуру. Разом із тим, у XXI столітті можна стверджувати, що завдяки фактору часу тривимірні скульптура стає чотиривимірною, оскільки до традиційних показників простору (висота, ширина, довжина) додається ще й час.

Взаємопов'язаність даної дослідницької проблеми із важливими питаннями інших наук. Дане наукове питання знаходиться на перехресті одразу кількох наукових дисциплін, як безпосередньо пов'язаних із мистецтвом (теорією й історією культури, мистецтвознавством), так і досить віддаленим від нього (соціологією, психологією суспільства, а також суспільствознавством у цілому).

Незаперечно, що хронографічні дослідження у сфері вивчення сучасного й майбутнього скульптури потребують використання наукового інструментарію різних сфер знання, оскільки вони пов'язані з вивченням інформації не тільки про мову мистецтва, але й про суспільство, яке зафіксувало у творах скульптури погляди, властиві певному історичному часу. У повній мірі вказане стосується і нинішньої епохи, яку багато хто із вчених називає перехідною між епохами пост– і метамодерну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Не лише вітчизняна, але й зарубіжна наука лише починає розбиратися із тим, чим є концепт метамодерну для сучасного мистецтва. Наразі в Україні поки що відсутні комплексні праці з цього питання, проте вже починають з'являтися окремі публікації (В. Мірошниченко «Метамодернізм, осциляція, інтерпеляція») [11]. Значна частина вітчизняних авторів не вивчають метамодерн, а продовжують розглядати сучасну культуру й суспільне життя у ситуації постмодерну [8; 13; 16; 19].

Серед тем, актуалізованих у сучасній науці – духовне життя людини й художні образи скульптури, мистецтво як феномен формування особистості людини, еволюція стильових стратегій розвитку української скульптури, а також загальні й специфічні питання історії скульптури [1; 5; 10; 14].

Що стосується співвідношення метамодерну й мистецтва скульптури, то зазначена проблематика поки є цілком новою й неосвоєною для української наукової думки.

Метою даної статті є спроба окреслити нових тенденцій розвитку скульптури в Україні і світі в епоху метамодерну. *Об'єктом* дослідження є метамодерний трек у мистецтві.

Дослідження сучасних особливостей і перспектив розвитку скульптури є безумовно актуальним питанням сучасного наукового пошуку. Особливості художніх образів і скульптурних канонів у різні епохи й на різних континентах уже докладно проаналізовані в безлічі дослідницьких робіт. Разом з тим проблематика співвідношення скульптури із певною культурною епохою є ще недостатньо вивченою. Інакше кажучи, слід більш докладно розібратися в тому, яке естетичне й інтелектуальне навантаження певний культурний час і період здійснювали на твори скульптури. У повній мірі це стосується і початку XXI століття.

Як добре відомо, скульптура являє собою пластичний вид образотворчого мистецтва, «твори якого мають об'ємну або рельєфну форму й виготовляються шляхом витісування, випилювання, різьблення, ліплення тощо із твердих або пластичних матеріалів (каменю, металу, дерева, глини і т.д.)» [2]. При цьому в основі процесу формування певного скульптурного шедевра завжди перебуває образ твору, що народжується в уяві скульптура, а потім реалізується через образотворчі

засоби й методики. Разом із тим, саме у художньому образі найбільше повно виражаються не лише думки і почуття самого скульптура, але й дух певної епохи, в яку він живе.

Епоха модерну (або буквально «нового часу», що хронологічно припадала на перехід від XIX до XX століття) була яскравим вираженням історичного часу в скульптурі, що супроводжувалася кардинальними змінами у науці, техніці й індустрії, а отже й світогляді людства. У цей період творці, віддаляючись від впливу академізму, починають розробляти модерну скульптуру, намагаючись відшукати свій шлях через послідовні інновації, поєднуючи архаїчну й екзотичну скульптуру із новими методами модерного живопису. Серед течій модерної скульптури, які найбільше повно виразили багатство ідей першої половини XX ст., можна назвати реалізм, сюрреалізм, конструктивізм, абстракціонізм, перші спроби кінетичної скульптури, монументальну скульптуру тоталітарних держав тощо.

Саме у модерний час для скульптури стають характерними такі риси як духовне перетворення, умовність, символізація, алегоризація, міфологізація, звертання до надчуттєвого й понадматеріального. Сучасна скульптура активно продовжує ці тенденції через засоби формальної й абстрактної мови. Антропоморфічні риси скульптурних творів в окремих випадках втрачають свою чіткість і виглядають скоріше як символи [6, с. 310].

Як відомо, у другій половині XX століття епоха модерну змінюється постмодерном. Виходячи із самої назви вказаного часу, продуктивним виявляється звертання до нових тем у скульптурі, таких як, наприклад, об'єднання простору природи із творами монументального мистецтва (концепція парку скульптур). Зазначене через естетичне сприйняття підкреслює значення художніх творів для культурного розвитку суспільства. Крім того, унаслідок поліфункціональності такого підходу, а також у силу дії інших факторів починають зникати межі між природним середовищем, архітектурою й скульптурою. Зокрема, вказане досить чітко можна бачити в оформленні громадського простору сучасних міст.

Термін «метамодерн» був вперше вжитий ще у 70–х роках минулого століття (для описання окремих процесів у тодішній літературі), але у мегакультурному відношенні, тобто на позначення цілої епохи був запропонований на початку 2010–х років у працях кількох західних мислителів–культурологів – це були «Нотатки про метамодернізм» Тімотеуса Вермюлена й Робіна ван ден Аккера [3; 4], а також «Маніфест метамодернізму» [21] і «Метамодернізм: короткий вступ» [22] Люка Тернера. Паралельно із цими авторами інші намагалися передати епоху, що настає, іншими термінами – цифровий модернізм, постпостмодернізм, альтермодернізм, псевдомодернізм, гіпермодернізм тощо [11, с. 110], проте найбільш розповсюдженим наразі є саме метамодернізм. Імовірно, що це сталося, оскільки метамодерн має досить універсальну й всеосяжну природу, яка сполучає у собі сучасне мистецтво, розглядає питання політики, екології, соціології, звертаючись до досвіду минулого й заглядаючи в цифрове майбутнє [15].

На думку вищеназваних «класиків метамодерну», приставка «мета–» означає як коливання між двома

полюсами, так і знаходження його у певний момент часу посередині, у центрі [3]. Тому ключовим словом у концепті метамодерну є саме «коливання». При цьому метамодернізм не є філософією, рухом, певною програмою чи терміном мистецтва. Одне з головних понять, яким сучасні зарубіжні дослідники, зокрема Т. Вермолен, Р. ван ден Аккер й Б. Кранфілд, описують метамодернізм, є «структура почуття», тобто «сприйняття, яке структурує» [4]. Вказане не можна поки звести до єдиного концепту. Відповідно, структура відчуття метамодерну містить у собі думки, ідеї, течії, які в сукупності становлять світосприймання цього концепту.

На противагу до відомих цінностей постмодернізму (жорстка іронія, відвертий сарказм, цинізм і деконструкцію, що у сукупності становлять так звані «антицінності»), мистецтво метамодерну прагне до реконструкції, до відродження дискурсу, великих оповідач (зокрема, відродження міфу [20]), повторного розгляду релігійних концепцій, трансцендентного/іманентного, пошуку глибини й духовності за умов сучасного світу з його втомою від поверховості й споживання. В образотворчому мистецтві відбувається перехід від кітчу, колажів, абстракціонізму, сюрреалізму до неоромантизму й магічного реалізму [15].

Метамодерн «підводить» людство до пошуку нової духовності, оскільки воно вже втомилось від знецінення людської особистості, відсутності емоцій та байдужості до минулого. Новими аксіологічними конструктами стають егофутуризм (прагнення створити місцевість гармонічного співіснування техніки й природи), техноетика, заперечення віртуальної реальності (побоювання переходу в ілюзорні світи, недопущення відірваності від світу й безособовості).

Підсумовуючи вказане, можна стверджувати, що метамодерн є як продовженням постмодерну й модерну, так і їх запереченням, зверненням до домодерних, тобто класичних періодів культури й свідомості людства.

Можна у повній мірі погодитися із харківським дослідником В. Мірошніченком стосовно того, що «метамодернізм більше асоціюється з візуальним мистецтвом, оскільки з великою долею ймовірності можна стверджувати: починаючи з 2000-х рр., завершується у своїх найрозлогіших імплікаціях ера слова, яку змінює ера візуального» [11, с. 115]. Виходячи із вказаного, саме скульптура як один з видів візуального мистецтва, безпосередньо зазнає метамодерних впливів і ще більшою мірою має зазнати їх у подальшому.

Для якісних змін, що характерні для розвитку скульптури у метамодерний період, можна назвати «накладення окремих модерністських і постмодерністських ідей на академічну основу в поєднанні із сюрреалізмом» [14]. У творчих лабораторіях скульпторів нинішнього часу спостерігається ріст інтересу до фольклору, який за метамодерністською концепцією працює на формування інших парадигм буття. Таким чином, скульптори-архаїсти свідомо звертаються до мови й образів стародавньої скульптури. Характерною рисою нинішнього метамодерністського періоду в скульптурі також виступає робота з новими матеріалами й новими пластичними ідеями.

Наразі на Заході у мистецтві скульптури виникають тенденції, відмінні від постмодерну, які дають підстави

віднести відповідні твори до метамодерну. Зокрема, Д. Таррел створює світлові інсталяції, які викликають зміни в сприйнятті, або навіть сні наяву. За більш ніж п'ятдесят п'ять років він створив велику колекцію робіт, яка містить у собі скульптури, голограми, інсталяції й архітектурні об'єкти. Його ретельно продумані роботи є каталізатором для глядача в його пізнанні феномена сприйняття. Уловлюючи й підкреслюючи якості світла – скороминущої й непокірливої субстанції, – Д. Таррел створює твори, які потрібно відчутти, а не просто побачити.

Взаємодія зовнішнього й внутрішнього світла досліджується в самостійній, до дріб'язків продуманій роботі Д. Таррела «Падіння світлового панування», де глядач на 8–12 хвилин поринає у візуальний і акустичний простір із потоками світла, які чергуються, що дозволяє простежити зв'язок між світлом усередині й зовні, світлом, котре сприймається оком, і тим, що залишається за межами зору, як у сні.

О. Еліассон використовує світло, дзеркала, пару й воду, створюючи при цьому світлові й природні інсталяції, що вражають своєю монументальністю, гармонічним і природним поєднанням природного й штучного з одного боку, і звертанням до інтер'єрів у дусі часів епохи Просвітництва або Ренесансу з іншого. Роботи, які сам О. Еліассон називає «експериментальними творами», охоплюють не лише скульптуру, але й фото, інсталяцію та кіно. Заснована у 1995 році, його берлінська майстерня об'єднує сьогодні близько п'ятдесяти майстрів, архітекторів, геометрів і мистецтвознавців. У майстерні художник застосовує світло, колірну гаму й такі природні явища, як туман і хвилі, для того, щоб перевірити яким образом фізичний рух, відчуття, а також взаємодія тіла й мозку впливають на наше сприйняття навколишнього світу.

На думку самого О. Еліассона, пасивне споглядання творів скульптури має відійти у минуле. З огляду на вказане, митець змушує глядачів самим творити для себе якийсь перформанс, виносячи мистецтво за стіни платформи. Його проекти-інтервенції у публічний простір «захоплюють» глядача, змушуючи по-іншому подивитися на щоденність. Про О. Еліассона нині говорять, що він вмє вносити чудо в урбанізоване середовище.

К. Енгман використовує дзеркала, світлини, прості матеріали для створення об'єктів, що не навмисно руйнують простір, як це мало місце у постмодернізмі, а трансформують його. Роботи К. Енгмана характеризуються природною спрямованістю та простою ясністю [15].

Зрештою природним чином виникає питання: як складається ситуація з метамодернізмом в Україні? Чиє мистецтво найбільш яскраво демонструє описані Т. Вермоленом і Ван ден Аккером тенденції? Ймовірно, що це харківська школа скульпторів (представники В. Кочмар, Г. Іванова, М. Лодяной, В. Пирогов, О. Рідний, С. Сбітнев, Саїд Ахмаді, подружжя Л. та Ф. Бетліємських), творчість котрих характеризується такими особливостями:

– використання широкого спектру будівельного матеріалу: «від традиційних фігуративних рішень до концептуальних, конструктивних і абсурдних композицій з трансформерами, фантастичними істотами

і відтворенням речей сучасного світу» [9, с. 23]. Зокрема, харків'яни вдається до використання нового матеріалу – полівінілу, що «надає можливості отримати насичений колір у поєднанні з лапідарною, компактною формою» [9, с. 28];

– поєднання часткової форми, експресивної ритміки і природного руху;

– використання технології лиття за пластиліновою формою, що дозволяє здійснювати зображення пульсуючих, спрямованих догори форм;

– звернення до канонів естетики минулого (що як було зазначено раніше, відрізняє метамодерн від постмодерну);

– синтез скульптури і дизайну (як урбаністичного, так і промислового).

У цілому для України нинішня скульптура розвивається за багатьма культурними напрямками й стилями, які існують синхронно. При цьому перехід від однієї течії до іншої, зміна різних маркерів не відбувається лінійно [11, с. 110]. Натомість вітчизняні майстри оновлюють власну скульптурну мову відповідно із передовими зарубіжними тенденціями, серед яких є і метамодерн.

Завершуючи розгляд особливостей розвитку скульптури України й світу в сучасний період, слід визнати про наявну певну «кризу понять» щодо визначення культурно-художньої епохи, в якій діють сучасні скульптури. Сутність цієї кризи полягає в тому, що однокореневі терміни від слова «модерн» у цілому вже вичерпали себе, а загально визнаної принципово нової назви «художнього часу» ще не визначено (погодимось, що метамодерн чи «пост–постмодерн» як дефініція позбавлений оригінальності).

Таким чином, за підсумками статті ми прийшли до таких висновків:

– Нині незаперечно – співвідношення скульптури й часу як окрема наукова проблема ще не стала об'єктом комплексного вивчення у фундаментальних наукових працях у нашій країні. Разом з тим вітчизняними й закордонними дослідниками за останні десятиліття напрацьований значний емпіричний багаж по різних аспектах історії і майбутнього скульптури.

– Без сумніву, певний історичний час впливає на твори скульптури через особистість їх творця, його особисті здібності й можливості, естетичні смаки, а також ціннісні орієнтири. Еволюція скульптури демонструє різні прояви співвідношення мистецтва й часу – від найбільш примітивних скульптур людини й тварин первісного суспільства до метамодерністських творів, сприйняття й розуміння яких фактично виходить за межі п'яти почуттів людини.

– Оскільки частка «мета–» означає як коливання між двома полюсами, так і знаходження його у певний момент часу посередині (у центрі), тому ключовим словом у концепті метамодерну є саме «коливання». Метамодерн слід сприймати не як філософію чи програму, він є скоріше світovidчуттям та тенденціями у суспільстві й мистецтві.

– Метамодерні тренди розвитку скульптури є еkleктичними як і наш час. Спостерігається об'єднання природнього, архітектурного й скульптурного просторів, звертання до історії й архаїки, інтеграція окремих національних і навіть регіональних художніх шкіл. Для скульптури метамодерну характерним є створення

об'єктів, що не навмисно руйнують простір (як це мало місце у постмодернізмі), а трансформують його. Зустрічаючись зі стилістичним дисонансом у скульптурі метамодерну, людина отримує можливість одержати новий досвід – ірреальності, неясності, непоясненого, міфічного.

– Для сучасної української скульптури характерними тенденціями є: використання усього різноманіття пластичних традицій минулого й сучасності, поєднання часткових форм, експресивної ритміки і природного руху, а також постійне розширення спектру технологій (робота з традиційними твердими природними матеріалами та експерименти з новими технологіями та образністю).

Оскільки феномен епохи метамодерну лише починає вивчатися у науковому середовищі, тема розвитку скульптури в означений новітній період і у подальшому безсумнівно має значні *перспективи подальших досліджень*, зокрема:

1) співвідношення національних і загальносвітових тематик у мистецтві метамодерну;

2) деталізована порівняльна характеристика модерну, постмодерну й метамодерну в історії скульптури України;

3) намагання окреслити хронологічні рамки метамодерну і прогнозувати, що слідуватиме за ним і чи зможе культура людства вийти за межі культурної парадигми численних «модернів».

Список використаних джерел

1. Азархин А. В. Духовная жизнь человека и художественно-образные структуры искусства // Искусство: художественная реальность и утопия / [под ред. В. И. Мазепы] / А. В. Азархин. – К.: Наукова думка, 1992. – С.38–69.
2. Большой энциклопедический иллюстрированный словарь: [17000 науч. ст. и ил.] / [Богатыренко В. В. и др.]. – Донецк: БАО, 2012. – 816 с.
3. Вермюлен Т. Заметки о метамодернизме [Электронный ресурс] / Т. Вермюлен, Р. Ван ден Аккер. – Режим доступа: <http://metamodernizm.ru/notes-on-metamodernism>.
4. Вермюлен Т. Недопонимания и уточнения. Заметки о «Заметках о метамодернизме» [Электронный ресурс] / Т. Вермюлен, Р. Ван ден Аккер. – Режим доступа: <http://metamodernizm.ru/misunderstandings-and-clarifications>.
5. Войтович В. М. Томаш Оскар Сосновський. Скульптура класицизму: [дослідження] / В. М. Войтович. – Рівне: В. Войтович [вид.], 2015. – 299 с.
6. Вся история искусства. Живопись, архитектура, скульптура, декоративное искусство / Пер. с итал. и науч. ред. Т. М. Котельникова. – М.: АСТ; М.: Астрель, 2008. – 415 с.
7. Гончаренко А. О. Трансформації розвитку української скульптури (в контексті культурно-мистецьких процесів 1990–х – 2000–х рр.): автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01 / Гончаренко Анастасія Олексіївна; ДВНЗ «Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, 2015. – 16 с.
8. Клешня Г. М. Соціальний проект в епоху постмодерну: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Клешня Ганна Миколаївна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2016. – 19 с.
9. Лисенко Л. Бібліографічний опис для цитування: Лисенко Л. Українська скульптура у пошуках нової образності / Л. Лисенко // Мистецтвознавство України. – 2013. – Вип.13. – С.22–32.
10. Лобода В. Творчість, натхнена життям: живопис, скульптура, декупаж, графіка: кат. вист. / Володимир Лобода. – Київ: НЮ АРТ, 2016. – 49 с.
11. Мірошниченко В. С. Метамодернізм, осциляція, інтерпеляція / В. С. Мірошниченко // Культура України. Серія: Культурологія. – 2017. – Вип.55. – С.109–117.
12. Протас М. О. Скульптурные симпозиумы Украины: стилистико-парадигмальна еволюція: [монографія] / М. А. Протас;

Нац. акад. искусств Украины, In-t problem sovrem. iskusstva. – K.: Feniks, 2012. – 398 s.

13. Русин Р. М. Художній образ: від класики до постмодерну: [монографія] / Руслан Русин; Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ: Київський університет, 2015. – 206 с.

14. Сегаль Ю. А. Скульптура: [худож. альбом] / Ю. А. Сегаль. – Київ; Єрусалим: Дух і Літера, 2014. – 189 с.

15. Сербинская В. А. Постмодернизм и метамодернизм: разграничение понятий и черты метамодернизма в современной литературе [Электронный ресурс] / В. А. Сербинская. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/postmodernizm-i-metamodernizm-razgranichenie-ponyatiy-i-cherty-metamodernizma-v-sovremennoy-literature>.

16. Сухина О. В. Рефлексія людської буттєвості у постмодерній культурі: автореф. дис. ... канд. культурології: 26.00.01 / Сухина Ольга Володимирівна; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. – Київ, 2017. – 19 с.

17. Тард Г. Сущность искусства / Г. Тард; [пер. с фр.; под ред. и предисл. Л. Е. Оболенского]. – Изд. 2-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 120 с.

18. Тернер Л. Манифест метамодернизма [Электронный ресурс] / Л. Тернер. – Режим доступа: <http://metamodernizm.ru/manifesto>.

19. Чорна Л. В. Ідеал як соціокультурний феномен у дискурсі модерну та постмодерну: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 / Чорна Лідія Валеріївна; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2017. – 36 с.

20. Dempsey V. [Re]construction: Metamodern Transcendence and the Return of Myth [Электронный ресурс] / V. Dempsey. – Режим доступа: <http://www.metamodernism.com/2015/10/21/reconstruction-metamodern-transcendence-and-the-return-of-myth>.

21. Turner L. Metamodernism // Manifesto [Электронный ресурс] / L. Turner. – Режим доступа: <http://www.metamodernism.org>.

22. Turner L. Metamodernism: A Brief Introduction [Электронный ресурс] / L. Turner. – Режим доступа: <http://www.berfrois.com/2015/01/everything-always-wanted-know-metamodernism>.

References

1. Azarhin A. V. Duhovnaja zhizn' cheloveka i hudozhestvenno-obraznye struktury iskusstva // Iskusstvo: hudozhestvennaja real'nost' i utopija / [pod red. V. I. Mazepy] / A. V. Azarhin. – K.: Naukova dumka, 1992. – S.38–69.

2. Bol'shoj jenciklopedicheskij illjustrirovannyj slovar': [17000 nauch. st. i il.] / [Bogatyrenko V. V. i dr.]. – Doneck: BAO, 2012. – 816 s.

3. Vermjulen T. Zametki o metamodernizme [Jelektronnyj resurs] / T. Vermjulen, R. Van den Akker. – Rezhim dostupa: <http://metamodernizm.ru/notes-on-metamodernism>.

4. Vermjulen T. Nedoponimaniya i utochneniya. Zametki o «Zametkah o metamodernizme» [Jelektronnyj resurs] / T. Vermjulen, R. Van den Akker. – Rezhim dostupa: <http://metamodernizm.ru/misunderstandings-and-clarifications>.

5. Vojtovich V. M. Tomash Oskar Sosnovs'kij. Skul'ptura klasicizmu: [doslidzhennja] / V. M. Vojtovych. – Rivne: V. Vojtovych [vyd.], 2015. – 299 s.

6. Vsja istorija iskusstva. Zhivopis', arhitektura, skul'ptura, dekorativnoe iskusstvo / Per. s ital. i nauch. red. T. M. Kotel'nikova. – M.: AST; M.: Astrel', 2008. – 415 s.

7. Goncharenko A. O. Transformacii' rozvytku ukrai'ns'koi' skul'ptury (v konteksti kul'turno-mystec'kyh procesiv 1990–h – 2000–h rr.): avtoref. dys. ... kand. mystectvoznavstva: 26.00.01 / Goncharenko Anastasija Oleksii'vna; DVNZ «Prykarp. nac. un-t im. Vasylja Stefanyka». – Ivano-Frankivs'k, 2015. – 16 s.

8. Kleshnja G. M. Social'nyj proekt v epohu postmodernu: avtoref. dys. ... kand. filoz. nauk: 09.00.03 / Kleshnja Ganna Mykolai'vna; Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova. – Kyi'v, 2016. – 19 s.

9. Lysenko L. Bibliografichnyj opys dlja cytuvannja: Lysenko L. Ukrai'ns'ka skul'ptura u poshukah novoi' obraznosti / L. Lysenko // Mystectvoznavstvo Ukrai'ny. – 2013. – Vyp.13. – S.22–32.

10. Loboda V. Tvorchist', nathnena zhyttjam: zhyvopys, skul'ptura, deкупazh, grafika: kat. vyst. / Volodymyr Loboda. – Kyi'v: NJu ART, 2016. – 49 s.

11. Miroshnychenko V. S. Metamodernizm, oscyljacija, interpeljacija / V. S. Miroshnychenko // Kul'tura Ukrai'ny. Serija: Kul'turologija. – 2017. – Vyp.55. – S.109–117.

12. Protas M. O. Skul'pturnye simpoziumy Ukrainy: stilistiko-paradigmat'naja jevoljucija: [monografija] / M. A. Protas; Nac. akad.

iskusstv Ukrainy, In-t problem sovrem. iskusstva. – K.: Feniks, 2012. – 398 s.

13. Rusin R. M. Hudozhnij obraz: vid klasyky do postmodernu: [monografija] / Ruslan Rusin; Kyi'v. nac. un-t im. Tarasa Shevchenka. – Kyi'v: Kyi'vs'kyj universytet, 2015. – 206 s.

14. Segal' Ju. A. Skul'ptura: [hudozh. al'bom] / Ju. A. Segal'. – Kyi'v; Jerusalem: Duh i Litera, 2014. – 189 s.

15. Serbinskaja V. A. Postmodernizm i metamodernizm: razgranichenie ponjatij i cherty metamodernizma v sovremennoj literature [Jelektronnyj resurs] / V. A. Serbinskaja. – Rezhim dostupa: <https://cyberleninka.ru/article/n/postmodernizm-i-metamodernizm-razgranichenie-ponyatiy-i-cherty-metamodernizma-v-sovremennoy-literature>.

16. Suhyna O. V. Refleksija ljuds'koi' buttjevosti u postmodernij kul'turi: avtoref. dys. ... kand. kul'turologii': 26.00.01 / Suhyna Ol'ga Volodymyrivna; Nac. akad. ker. kadrov kul'tury i mystectv. – Kyi'v, 2017. – 19 s.

17. Tard G. Sushhnost' iskusstva / G. Tard; [per. s fr.; pod red. i predisl. L. E. Obolenskogo]. – Izd. 2-e. – M.: Izdatel'stvo LKI, 2007. – 120 s.

18. Turner L. Manifest metamodernizma [Jelektronnyj resurs] / L. Turner. – Rezhim dostupa: <http://metamodernizm.ru/manifesto>.

19. Chorna L. V. Ideal jak sociokul'turnyj fenomen u dyskursi modernu ta postmodernu: avtoref. dys. ... d-ra filoz. nauk: 09.00.03 / Chorna Lidija Valerii'vna; Nac. ped. un-t im. M. P. Dragomanova. – Kyi'v, 2017. – 36 s.

20. Dempsey V. [Re]construction: Metamodern Transcendence and the Return of Myth [Jelektronnyj resurs] / V. Dempsey. – Rezhim dostupa: <http://www.metamodernism.com/2015/10/21/reconstruction-metamodern-transcendence-and-the-return-of-myth>.

21. Turner L. Metamodernism // Manifesto [Jelektronnyj resurs] / L. Turner. – Rezhim dostupa: <http://www.metamodernism.org>.

22. Turner L. Metamodernism: A Brief Introduction [Jelektronnyj resurs] / L. Turner. – Rezhim dostupa: <http://www.berfrois.com/2015/01/everything-always-wanted-know-metamodernism>.

Odobinsky Yu. V., Candidate of Art Studies, Professor of the Department of Design, Separated Division «Mykolayiv Branch of the Kiev National University of Culture and Arts» (Ukraine, Mykolayiv), gileya.org.ua@gmail.com

Positions of Ukrainian design in the modern art space

In article the research of separate tendencies of development of a sculpture in Ukraine and the world during a metamodernist style era is conducted. The general differences in a cultural background of a modernist style, a postmodern and a metamodernist style for a sculpture are found out. Sources of the concept «metamodernist style» which was widely adopted in the West since the beginning of the 2010-th years are revealed. Fundamental differences in the most typical lines and values of art of a post-and metamodernist style are established. Characteristics are analyzed and the most outstanding representatives of a sculpture of a metamodernist style by the abroad and in Ukraine are specified.

Keywords: metamodern, metamodernism, postmodern, sculpture, art, culture, fluctuations, tendencies, trends, consciousness, values.

***

УДК 323.2

Осадча І. А.,

адвокат, старший викладач кафедри соціології, філософії і права, Одеська національна академія харчових технологій (Україна, Одеса), pravnic@ukr.net

Ангелов Г. В.,

кандидат історичних наук, професор кафедри соціології, філософії і права, Одеська національна академія харчових технологій (Україна, Одеса), sfpkafedra@gmail.com

УПРАВЛІННЯ СУСПІЛЬСТВОМ ТА ВЛАДА У ПРАЦЯХ ПОСТМОДЕРНІСТІВ

Статтю присвячено аналізу провідних постмодерністичних підходів до проблеми управління суспільством та влади. Проаналізовано доробок